

Cultura i Espectacles

Nova temporada literària

La Campana reedita 'Els homes', d'Angelika Schrobsdorff, en una versió que recupera els molts fragments que van ser censurats en l'edició del 1961

Història d'una gran seductora

Lluís Llorc
BARCELONA

“Per primera vegada, em vaig sentir lliure. Tenia setze anys, salut, força i, per fi, unes corbes atractives. La vida podia començar”, llegim a la pàgina 23 de les 715 que té *Els homes*, la novel·la d'Angelika Schrobsdorff que publica La Campana –en versió catalana d'Albert Vitó i Anna Puente– recuperant el text que va ser censurat el 1961, quan es va publicar per primer cop. Unes dues-centes pàgines més que la resta de traduccions.

La mateixa editorial ja va publicar l'any passat l'aclamada *Tu no ets una mare com les altres*, en què Schrobsdorff narra una mena d'expiació per no haver cuidat la seva mare abans de morir. Quan la va publicar, el 1992, en va vendre mig milió d'exemplars a Alemanya. “Tots els llibres que va escriure acabent molt autobiogràfics”, comenta Isabel Martí, editora de La Campana, amb qui parlem de l'obra.

Angelika Schrobsdorff vanéixer a Friburg el 1927 i va morir a Berlín el 2016. Va ser actriu i autora d'una quinzena de títols, el primer dels quals, *Els homes*, que va publicar el 1961, molt censurat. Se'n van tallar fragments per motius

amorals, polítics i socials. I no es pot descartar que, en algun cas puntual, més que censura, fos edició estilística. Va rebre unes crítiques ferotges. I és que Schrobsdorff, quan tenia 34 anys, es va atrevir a escriure un llibre de 700 pàgines sobre les seves relacions

amoroses entre els 16 i els 30 anys. “No he escrit res amb ràbia contra els homes –per l'amor de Déu!–. Els homes m'han agradat molt i encara ara m'agraden”, va explicar Schrobsdorff en una entrevista. El problema no era aquest, sinó més aviat un altre, com també va dir ella: “Em comportava amb ells com un home.” I això costa d'acceptar, fins i tot avui, si deixem la hipocresia al calaix.

“El llibre és monotemàtic: la seducció. La història d'una dona que, des dels 16 anys, només viu per seduir els homes. És un llibre molt atrevit a l'època, escrit amb una franquesa que a mi és el que m'admira. I com és capaç de mirar-se a ella mateixa i retratar-se com una nena mimada, consentida, repel·lent, egoista...”, explica Martí.

La protagonista d'*Els homes*, Eveline Clausen, alter ego de l'autora, d'adolescent viu a Bulgària –amb el pas dels anys podrà tornar a Berlín–, on ha fugit amb la mare, perseguida pels nazis per la seva ascendència jueva. Pas-

Angelika Schrobsdorff
■ JENS BUSCH / GETTY IMAGES

sa de ser una nena rica a esdevenir una refugiada pobre. Tot i això, no es nega poder ser feliç i “es comença a preguntar «què punyetes diu que et fan els homes quan et cases?», alguna cosa que les dones xiuxiuegen i que ella vol descobrir. I a partir d'aquí és un *non stop* de relacions amb homes fins que arriba al final, que justifica la carrera d'escriptora de l'Angelika”.

“Em sedueix com escriu: amb netedat, amb senzillesa, amb capacitat d'evocació de les escenes, dels personatges, amb ironia i dolor alhora... Tota l'estona és molt distant, molt superba amb els homes, i amb ella mateixa, i a la vegada hi ha una tendresa per sota, submergida”, comenta Martí. Certament, l'estil és efectiu, fresc, directe. Amb diàlegs ben construïts, unes descripcions ajustades i un ritme sostingut.

“Cadascun dels deu ca-

pítols –en la nostra versió, perquè en l'habitual els dos últims no hi són– està plantejat com una història tancada en si mateixa.” De fet, Angelika Schrobsdorff es va plantejar fer de cada capítol una novel·la independent. Cada capítol manté una intriga i vols saber com acabarà: “La deixarà?, no la deixarà?, la tocarà?, no la tocarà?, a qui escollirà?, amb qui es quedarà?... Aquest és el joc.”

També, però, mostra casaments tradicionals, la

“De sexe explícit, n'hi ha poc, tal com l'entendem ara, però hi ha molta seducció”, diu Isabel Martí

precarietat del refugiat, el Berlín de postguerra, les relacions amb els soldats salvadors/opressors i, sobretot, la visió d'una dona avançada al seu temps en temes com ara les relacions sexuals, la maternitat i l'avortament, els desitjos –lícits per a uns i escandalosos per a d'altres–... “És un llibre de moltíssim caràcter, falsament frívol.”

“De sexe explícit, n'hi ha poc, tal com l'entendem ara, però hi ha molta seducció. En quatre pàgines censurades que hem afegit, hi explica com va perdre la virginitat... El que sí que explicita molt bé són els jocs de seducció, el marc i el que hi passa.”

El va publicar el 1961, i el 1986, 25 anys després i quan ja era una autora coneguda en haver escrit cinc títols més, va decidir publicar-ne la versió íntegra, amb els dos capítols finals que havien estat tallats sencers. “Quan veus

L'APUNT

'I am a catalan',
premiat a Corea

Jordi Bordes

Joan Pera era un actor venerat per tot un director exigent com Ricard Salvat. Lamentava que s'hagués deixat anar per la comèdia, en l'esfera teatral. També se l'estimava molt Joan Capri. Des de fa anys, amb Paco Morán la seva connexió amb el públic (Com *La extraña pareja* del just desaparegut Neil Simon i *La jaula de las locas*, que ara arriba en versió musical). En el cinema

sí que ha trobat espais per desenvolupar el seu to més dramàtic. Com en la versió cinematogràfica de *Forasters*. Ara ha rebut el reconeixement Seoul International Drama Awards. Hi competien 250 films. Fent de Pau Casals a *Pau, la força d'un silenci*. Joan Pera té una humanitat que no se l'acaba, en aquell cos d'antiheroi i veu de Woody Allen.

A dalt, Angelika Schrobsdorff fent un petó a la mare, que tant va estimar de petita i tan poc de jove. Una imatge de joventut, de quan ja era actriu. A sota, amb la mare (jueva) i el pare (cristià), al qual admirava amb la clàssica interpretació freudiana. I una imatge d'estiu, amb el seu gat ■ LA CAMPANA

com acaba la versió censurada –tot el llibre ha estat llegir com sedueix els homes i les seves relacions sexuals–, amb ella amb un fill en braços donant a entendre «per fi ja sé que a la vida hi ha una cosa més important que jo mateixa», et grinyola, dubtes que acabés amb la idea que una dona, sobretot, serveix per parir. Una idea encara ara molt estesa i mitificada, però que amb ella no quadra gens.»

L'obra té molt de fugida –de la pobresa, de la solitud, del judaisme– i alguna cosa d'homèrica, pel que fa al retorn, als intents de recuperar l'estatus social i el benestar perdut. «Els criteris pels quals escull un home o un altre sovint van lligats al benestar, perquè ella va a buscar allò que tenia de petita. Era una nena mimada, jueva i burgesa que amb la guerra i el nazisme ha d'emigrar a Bulgària; es converteix en una

noia pobra; la mare es posa malalta d'esclerosi múltiple; té una germana en un camp de concentració; els avis han mort en un altre; un germà, en combat; el pare, de qui estava enamorada platònicament, lluny, a Berlín...»

Una de les parts sorprenents del text és la distància que és capaç d'agafar respecte a ella mateixa, com ja va fer en la seva obra més famosa. «És molt bonic com pots relacionar *Tu no ets una mare com les*

La traducció de La Campana recupera unes dues-centes pàgines que van ser censurades

altres amb aquesta. Jo ara he entès del tot *Tu no ets una mare com les altres*, tot el dolor que conté, per què mai està amb la mare, no l'ajuda, no l'acompanya, i en canvi va a buscar la vida de luxe a través dels homes mirant d'oblidar que ella és jueva. De fet, mig jueva, perquè el pare era cristià.» És curiós que a *Els homes* l'Eveline ja li diu en un diàleg: «Sort que no ets una mare com les altres», uns trenta anys abans d'escriure l'obra sobre la seva progenitora.

El text original no va ser censurat només per raons morals, també polítiques. Mostra com els nazis continuaven manant. A diferència de l'Estat espanyol, Alemanya s'avergonyia i s'avergonyeix del passat feixista. I també mostra que l'Alemanya de després de la Segona Guerra Mundial és un país pobre, destruint, deprimint. I van tallar aquesta part. «També van

treure l'escena en què, al final –amb la guerra acabada fa uns quinze anys–, un amant mig jueu, com ella, li diu que marxa a Israel perquè a Alemanya encara són perseguits.» És l'home que li aconsella que escrigui perquè té aquest do. Ella li fa cas i escriu el que acabem de llegir. Dona, així, un sentit circular a l'obra i, a més, narra l'inici verídic de per què escriu.

En una de les escenes censurades, l'Eveline deixa un marit i ell li demana el motiu de la ruptura. Ella respon que el deixa perquè li dona la gana, que va amb molts altres... «Tot allò que mostra una dona amb un comportament, segons els tòpics, masculí, es va eliminar. És difícil trobar una dona que es comporti amb aquesta duresa, frivolidat i supèrbia amb els homes. Deien que era una gran seductora d'homes, però també és una gran seductora de lectors», conclou Martí. ■

Singularitat de la versió catalana

«A La Campana hem optat per marcar amb un fons gris suau tot allò que es va censurar el 1961. I que també es va tallar en totes les traduccions que s'han publicat d'aquesta novel·la. Aquesta és la primera traducció que surt al món sense censurar», afirma Isabel Martí.

Hi han marcat tot el que es va censurar per donar valor a la versió catalana i, també, perquè Martí es va divertir tant i va entendre tantes coses veient les parts suprimides que va voler que els lectors en català també tinguessin accés a la comparació. I qui no en vulgui fer cas, la lectura es pot dir que no queda gens alterada. «És un plus que dona la traducció catalana i que la distingeix de qualsevol altra. Penso que, quan els editors alemanys vegin la nostra edició amb tot el que van censurar marcat amb gris, es po-

saran les mans al cap! Allà ningú es deu haver dedicat a acarar l'edició del 1961 amb la del 1986. Potser no saben que no només hi faltaven els dos capítols finals, sinó que el llibre és ple de fragments, frases i fins i tot parts de frases que van ser eliminats.»

És una doble lectura que aporta al lector una altra informació, no atribuïble a l'obra, sobre l'època. Permet comparar l'evolució social. Suposant que n'hi hagi, que sovint no ho sembla. «Quan miro tot el que es va retallar, no cal que t'expliquin gaire quin criteri van aplicar per fer-ho; es veu de lluny.»

En la traducció castellana –*Hombres*, publicada per Periférica i Errata Naturae–, que també s'ha fet recentment, han triat partir de la versió del 1961, la censurada, perquè consideren que és l'edició original. Cadascú per on l'enfila.